

Sander Joon sai Ottawas preemia tehnika eest

Maailma kõige hinnatumate sekka kuuluval Ottawa animafilmide festivalil võitis Sander Joon ühe väiksematest preemiatest – parima animatsioonitehnika eest. Žürii tõstis tema joonisfilmi «Velodrool» puhul esile perspektiivi leidlikku kasutamist, suurepärase viisuaalset huumorit, transformatsioone, haju-said värve ja disaini.

Tudengifilmide kategoorias võistelnud «Velodroolile» on see juba viies auhind, millest kaks on *grand prix'd* – Fredrikstadist ja Melbourne'ist. Sander Joon on Eesti Kunstiakadeemia animatsioonimagistrant ja «Velodrool» tema bakalaureuseastme lõpufilm. Film jutustab sigaretisõltlasest jalgrattasportlasest, kellel suitsud otsa lõpevad. Nende hankimiseks ühineb ta võidusõiduga, kus konkurents püsimeks vajab ta publikult eriskummalist abi.

Ottawas võistles neli Eesti filmi, veel Kaspar Jancise «Piano», Priit Tenderi «Linnugriip» ja Chintis Lundgreni «#merrychristmas». Parima lühifilmi *grand prix'* sai kanadalanna Diane Obomsawini «Mulle meeldivad tüdrukud». Tiit Tuumalu

3795

vaatajat kogus avanädalavahetusel Toomas Hussari film «Luuraja ja luuletaja».

Matsalu festivali võitis film elevanditest

Matsalu loodusfilmide festivali *grand prix'* võitis film «Elevandi hing», mille autorid on Austria režissöörid Beverly ja Dereck Joubert. Film vaatlleb üht Aafrika müstilisemat ja ikoonilisemat olendit, üritades ei vähem ega rohkem kui tungida tema hinge.

«Kunstiliselt kaunis ja jõulise, kuid vaevuhoomatava loodushoiusega film ühest maailma suurimast loomast. Osav ajalooliste ja tänapäevaste kaadrite põimim kujutamas isiklikku uurimisretke elevandi hinge,» resümeeis ka žürii.

Parima operaatoritöö auhinna kategoorias «Inimene ja loodus» sai Ants Tammik filmi «Habras maailm» eest, mis jutustab soode kuivendamise ja turba kaevandamise näitel tasakaalust, mida on vaja hoida, et säiliks ürgne loodus.

«Unikaalne vaatenurk kahest paralleelmaailmast, mida esitletakse killukese huumori ja südamlikkusega. Täpne ja isikupärane kaadritunnetus nii pildiliselt kui mõtteliselt,» kõlas žürii põhjendus. Lisaks sai võistlusprogrammi ainus Eesti film Lääne maakonna eripreemia.

Matsalu festivali kõiki auhinnasaajaid vaata www.matsalufilm.ee. PM

Eesti koor naasis Helsingist kolmanda kohaga

Collegium Musicale Endrik Üksvärava (pildil) dirigeerimisel sai Helsingis lõppenud kõrgetasemelisel Harald Andersen'i kammerkooride konkursil kolmanda koha. Esitati Arvo Pärdi, Erkki-Sven Tüüri ja Vello Tormise loomingut, lisaks kõlasid Schütz, Messiaen ja Rahmaninov. Kohustuslikuna pidid kõik koorid esitama Riikka Talvitie pala «Méme mort (2002) III Mais je suis mort».

Konkursi võitis noortekoor Kamer Lätist, teise koha sai New Dublin Voices Iirimaa ja kolmandat kohta jagas Collegium Musicale Rootsi kooriga S:t Jacobs Ungdomskör.

Eesti saab Collegium Musicalet kuulata 3. oktoobril Tallinnas Kultuurikatlas koori 6. sünnipäeva kontserdil. PM

OOPERI ESIETENDUS. Estonia teatri «Lendava hollandlase» lavastus teeb impressionistlikust maalist propagandaplakati.

Paha oled, kapita

ARVUSTUS

ALVAR LOOG
ooperikriitik

Richard Wagner

«Lendav hollandlane»

Lavastaja Pamela Recinella. Dirigent Vello Pähn. Kunstnik Yannis Thavoris. Valguskunstnik Matt Haskins. Koreograaf Daniel Kirspuu. Videokunstnik Apparati Effimeri

Esietus 22. septembril Estonia teatris

Richard Wagneri ooperid, mida Eestis nõukogude ajal ideoloogilistel põhjustel peaaegu üldse ei esitatud, on viimasel kümnendil hakanud meie rahvusopera repertuaaris võtma enesele seda kohta, mis varasematel aastakümnetel kuulus Giuseppe Verdi muusikadraamidele.

Kui aastatel 1943–2007 toodi Estonias välja vaid üks Wagneri ooper («Lendav hollandlane») kahes lavastuses: 1958 ja 1984), siis viimase kaheksa aasta jooksul on publiku ette jõudnud koguni neli teost: «Tristan ja Isolde» (2008), «Parsifal» (2011), «Tannhäuser» (2013) ning nüüd esietendunud «Lendav hollandlane».

Kõiki nelja lavastust seob omavahel tegijate ajas kronoloogiliselt kasvanud püüd ooperite sisu ja lavalist välisilmet ühtaegu nii nüüdisaegsemaks, põnevamaks kui ka arusaadavamaks tuunida. Mis on omakorda tinginud vajaduse toimetada teoste dramaturgiast välja mütolooiline aines.

See on üks ajastu paradokse, et ehkki kõikisugu Kääbikutel, Sõrmuste Isandatel ja «Star Warsidel» läheb turul paremini kui kunagi varem ning esimesed neist on ühtlasi kuulutatud otsapidi kõrgkultuuri kuuluvateks, on mütolooilise vundamendiga lood ja tegelaskujud peaaegu täielikult kadunud ooperilavalt, kus nad end kuni 19. sajandi esimese veerandini vägagi koduselt võisid tunda.

Värske vein vanas lähkris

Wagneri muusikadraamide puhul on ooperilavastajate ning dramaturgide usaldamatus mütolooilise ainese suhtes viimasel paaril kümnendil Euroopa suurtes ooperimajades ja festivalilavadel (ning mõistagi ka vanamoodsuse silti pelgavates provintsiteatrites) sünnitanud peaaegu kanooniliseks muutunud traditsiooni tõsta tegevustiku kronotoop tänapäeva ning tõlkida allikteose tegelased ja olukorrad lavastuslike vahenditega uuteks kujunditeks, rääkida nende kaasabil mingit uut ja sageli senisest sootuks teistsugust lugu. Ehk kallata värsket veini vanadesse lähkritesse.

Tegu on postmodernismi esile kutsutud paradigmuuutusega, mida ooperimaailm ajaga kaasas käimiseks ning oma enese kunstiliste võimaluste

Seitse surmapattu saavad hollandlast (Rauno Elp) kõikjal ustavate deemonitena.

tunnetamiseks ja teadvustamiseks veel eelmise sajandi lõpus vägagi vajas, kuid nüüdseks on selles rohkem inertsi, rüütini ja tuima kindla peale minekut kui revolutsiooni, eksperimenti ning läbimõeldud ja -tunnetatud loomingulisust.

Itaallanna Pamela Recinella Estonias lavastatud «Lendav hollandlane» on nii dramaturgia kui ka režii poolest selle traditsiooni stiilipuhas, ent samas suhteliselt positiivne näide. Recinella ja tema loomingulise tagatoo kunstilises ettekujutuses seikleb Wagneri ooperis needuse all kannatava hollandlase asemel saavutusnäljas ja pahede kütkeis depressiivne ärimees, kes otsib üheaegselt nii armastust kui ka hukatust. Estonia lavastuse esimene vaatus toimub hotelli baaris, teine bordellis ning kolmas kunstisaalis.

See uusdramatiseering polegi iseenesest väga vaimuvaene, häirivalt ennastnautlev või konfliktis ooperi muusikalise dramaturgiaga (viimase olemu-

sest või väärtusest pole palju tänapäeva muusikateatri dramaturgid ega lavastajad midagi kuulnud, kuna loovkirjutamise õpitubades, žanri ajaloo kiirkursustel ning töölepingute allkirjastamisel sellest ilmselt eriti pikalt juttu ei tehta).

Kuid paraku toimub Recinella fantaasia kehtestamine Wagneri loominguliste ideede arvel, neid üle ja ümber kirjutades. Rääkides «Lendava hollandlase» lavastuses needuse, armastuse, ohverduse ja lunastuse asemel kapitalistliku töö kangelase neuroosidest ja naftaärimehe maalikunstnikust tütre elutüdimusest, võtab ta allikteoselt hinge ja eripära ning jõuab tulemuseni, mis võib olla sisuliselt uudne ning visuaalselt põnev ja mõjus, kuid on intellektuaalses plaanis igast asendist igavam ja üheplaanisem kui Wagneri üle-eelmisest sajandist pärinev originaal.

Sest jutt kapitalismi laostavast mõjust inimhingele on nüüdisaja kriitilise ning *wanabe*-kriitilise hoiakuga kunsti kõige suurem kliše – kindel ja käepärane päästerõngas igale ideepuuduse sohu uppuma hakkavale loovisikule.

Wagneri moraalsest hinnangutest hoiduva ja nii sõnas kui ka muusikas romantilisele

sentimendile rõhuva poeetika on Recinella asendanud «Hollandlases» tarbimisühiskonna kriitika ning näpuga näitava kristliku didaktikaga (alates dollarite sajast avamängu ajal kuni läbi lavastuse pidevalt visualiseeritud seitsme surmapattu), milles ei leidu võrreldes Wagneri kummituslaeva ja tema needuse all ägava kapteni looga mingit isikupära, poeesiat ega salapära. Kujutatavast kunstist paralleeli tuues võib väita, et impressionistlikust maalist on tehtud triviaalsusi kuulutatav propagandaplakat.

Kui seesama dramatiseering oleks mõne uue nüüdisooperi sisuks, tunduks ta oma sisulise trafaletsuse, labase didaktika ja peaaegu olematu dramatikaga suhteliselt debiilne, kuid Wagneri ülekirjutamiseks kõlbab küll?

Avavaatuse mõjus tervik

Pamela Recinella lavastus, mis püüab olla uudne, julge, dünaamiline, meelelahutuslik ning visuaalne, püsib suurema osa ajast oma ülesannete kõrgusel. Etenduse algus on võimas, ehk isegi võimsaim, mida Estonia 103-aastane maja iialgi näinud. Avamängu ajal nii ees- kui tagalavale projitseeritud aeglubis liiguvad hiiglaslikud kolme-

Paraku toimub Recinella fantaasia kehtestamine Wagneri loominguliste ideede arvel, neid üle ja ümber kirjutades.